

2025. február 07. péntek – 5785. svát 09.

www.frankel.hu

péntek kabalat szabat 18:00 | gy. gy. 16:37 | szombat 10:00 | havdala: 17:44

80/10

BESÁLÁH

(II. Mózes 13.17. – 17.16.)

בְּשָׁלַח

A fáraó által elengedett rabszolgaként dolgoztatott zsidók eljutottak a Vörös tengerig, de az uralkodó megbánta, hogy elengedte őket, így hatszáz harci szekérrel utánuk eredt. Utol is érte őket, ám akkor történt meg a mindenki által jól ismert csoda.

A mostani szombat, a Sábát Sírá (שַׁבַּת שִׁירָה), így a szokásos liturgikus imarend eltér a megszokottól. A Tu BiSvát ünnepét megelőző szombatot hívjuk “a dal szombatjának”, mert ekkor olvassuk fel a Tórából Mózes diadalénekét, amelyet a Nádas-tengeren való csodálatos átkelés után írt és Debóra énekét. Mindkét ének a győzelemről szól. A felolvasás mindmáig ősi, hagyományos dallammal hangzik el a zsinagógában. Ilyenkor Európában, ahol még tart a hideg tél, szokássá vált, hogy a szombatot megelőzően némi ételmezt készítenek ki az énekes és itt telelő madarak számára.

“elbocsátotta”. Mármint a fáraó Izrael gyermekeit, akik rabszolgaként éltek Egyiptom országában. A héberek eljutottak a Vörös tengerig. Közben az uralkodó megbánta, hogy elengedte ingyen dolgozóit és 600 harci szekérrel utánuk eredt. Utol is érte a menekülőket. Csoda történt, szétvált a nagy tenger, a hullámok, mint a fal, meredtek jobb és bal oldalon. A magyarázat szerint a víz akkor hasadt meg, amikor az egyik törzsfőnök Náchson Aminadáv fia belépett a tengerbe. Már-már feje fölött átcaptak a hullámok és akkor történt meg az említett csoda. Mások szerint József koporsóját az ősatya kívánsága szerint akkor vitték Kánaán országa felé, mikor a nép felszabadult és megszabadult a járomtól, és elindult a kiválasztott föld felé. Mózes megemlékezett az ígérteréről, megkereste József tetemét, és magukkal vitték az útra. Ezért a cselekedetéért – mert a holt méltó eltemetése nagy micva (jótett), kiérdekelte, hogy az I.ten maga temesse el Mózeset. Ezért nem tudja senki, hol lehet a sírja. Amikor a vállukon cipelt József koporsójával értek a nagy vízhez, akkor nyílt út a tenger közepén és így keltek át száraz lábbal Izrael gyermekei a túlpartra. A legenda szerint a tengeren 12 út nyílt meg, hogy minden törzs a maga nyomvonalán haladhasson. Azt mondják, ez azt is jelenti, hogy minden út jó, amely célhoz visz és megfelel a Tóra szellemének, útmutatásainak. Szó sincs arról, hogy csak egy járható út létezik.

Három elbeszélést olvashatunk a hetiszakaszbán, melynek középpontjában a Vörös-tengeren való átkelés, és a Tenger Éneke (“Sírát Hájám”) áll. Az elbeszélések hőse Mózes, a vezető, és az Egyiptomból kivonult nép. A nép joggal esett kétségbe a Vörös-tenger partján, amikor hátuk mögött közeledett az őket üldöző egyiptomi sereg. Sem az Isten, sem Mózes nem rótták meg a népet az akkori zúgolódásáért. “Hát nincs elég sírhely Egyiptomban; hogy kihoztál minket elpusztulni a sivatagban?” – így szólt Mózeshez. A vezető nyugtatta a népet: “Isten harcol értetek, ti hallgassatok!” De a nép nemcsak ijedtében zúgolódott. Amikor kishitűségében ételért vagy vízért kellett a pusztában Istenhez fordulnia, elfelejtette az érte tett csodákat és így fakadt ki: “Bár ölt volna meg minket Isten Egyiptomban, amikor a húsfazék mellett ültünk!”. Isten a manna adta Izrael fiainak eledelül; de hogy előkészítse a népet a Tóra elfogadására, a manna nemcsak fizikai szükségletet elégített ki, hanem próbára tette Izrael hitét is az Istenben. Három parancsolat hangzott el a mannával kapcsolatban: 1. Ki-ki étvágya szerint szedjen; 2. Senki ne hagyjon belőle másnapra; 3. Szombaton ne szedjenek. Az első pont arra irányult, hogy elégedjék meg az ember szükségletével, és ne halmozzon. A második azt célozta, hogy ne gondoljunk a holnapra, hanem bízunk Istenben, hogy holnap is törődik velünk. A harmadik a szombat szentségét akarta a néppel megértetni, hiszen előző nap kétszeres adagot kapott az égből. (“Lechem misné – a mai szokás, hogy péntek este két kalácsra mondunk áldást!) A nép egy pontban sem állta meg a próbát... A következő elbeszélés a vízhiánnyal kapcsolatos: Röfidimben nem volt víz, és a nép haragosan kiáltott: Mit igyunk?! Mózes előbb így válaszolt: “Mit perlekedtek velem, miért teszitek próbára Istent?” De a nép folytatta: “Miért vezettél ki minket Egyiptomból, hogy minket, gyermekeinket és nyájainkat szomjhalálba küldj?!” A harmadik elbeszélés az Ámálék elleni harcról szól. Az esemény színhelye Röfidim. A Midrás szerint a hely neve szimbolizálja a széthúzást Izraelben. (Ráfod = Perüd, szétválás!) A nép nem élt “békében” sem Istennel, sem önmagával. Életét a haszonlesés, a hit hiánya és a szombattal együtt minden szentség elvetése jellemezte. Ezért mondja a Tóra az ámáléki harccal kapcsolatban: “Te pedig fáradt és kimerült voltál”. Ilyen volt a nép “utolsó a szolgaságban, és első a megváltásban”. Mózesnek, a vezetőnek mintaképe sok mindennel kellett megküzdenie a nép kishitűségén kívül is. Többször nyilatkozott a halála előtt elhangzott mondathoz hasonlóan: “Hogy viselhetem egyedül terheteket, vitáitokat, perlekedéseket?”. A vízért kiáltó nép panaszára így fakadt ki: “Mit csináljak e néppel, kis híján megköveznek?!”. Az összes nehézség ellenére a vezető mintaképe helytállt. Három tulajdonság jellemezte: hit; könyörület és erő. A Vörös-tenger előtt átvitte saját hitét az isteni segítségben a népre is. “És hitt (a nép) Istenben és az Ő szolgájában, Mózesben”. Az eleségért kiáltó népért megkönyörült “és könyörgött Istenhez”. Ugyanakkor felelős volt Isten előtt a nép cselekedeteiért. Amikor a nép megszegte a mannával kapcsolatos parancsolatokat, Isten így szólt Mózeshez: “Hát meddig

vonakodtok megőrizni parancsaimat és tanításomat?!” Isten felelőssé tette Mózeset és Áháront a nép bűneiért (miniszteriális felelősség?). A hit és könyörület Mózes alakjában megsegítette a népet a veszély óráiban. Az Amálék elleni harcban “felemelte kezét” (az Ég felé mutatott), és akkor Izrael úrrá lett ellenségén. A Midrás szerint Mózes minden nemzedékben “feltámad” és él Izrael népéért. Bár lennének méltók rá, hogy minket is vezessen...

A tenger kettéválik az átkelők előtt, majd bezárul mögöttük. Már nem rabszolgák többé, de még nem kapták meg a Tórát. Elvesztették a régi történetüket, és úton vannak az új felé. Végző, visszavonhatatlan lépésre készül Izrael népe. Amikor végző kétségbeesésükben, két fenyegetés közül választva, belelépnek a lábaik előtt kettéváló tengerbe, végleg maguk mögött hagyják addigi életüket. A szolgaságot, amelyet egyre nehezebben lehetett elviselni, a szabályai azonban világosak, érthetőek voltak. Az érthetőség otthonosságára irányuló vonzalom az egyik legerősebb emberi késztetés. Azt, ami ezután következik, senki nem ismeri, Mose sem. Nem tudják, mi történik majd, ha belegázolnak a tenger vizébe, nem tudják, hová vezet utána az út, amelyen elindultak. Egyet tudnak, hogy nem lesz mód többet visszamenni Egyiptomba, bármi is történjék majd. Nagyon nehéz elbúcsúzni a saját történetünkől, attól az elbeszéléstől, amely arra válaszol, honnan jöttünk, merre megyünk, vagyis, röviden, hogy kik vagyunk. Izrael ebben a pillanatban veszíti el a történetét, szakadás áll be a közösség minden egyes tagjának élettörténeti elbeszélésében. Akik a tengeren száraz lábbal átkelnek, mind Egyiptomban születtek és éltek, ahová soha nem térnek többé vissza. A súlyos identitás-válság, amely a szabadság körülményei között szakad rájuk, újra és újra feltámasztja köreikben az Egyiptom-nosztalgia, és ez teljesen érthető. Az ilyen válsághelyzeteket csak úgy lehet feloldani, ha az önmagunkról szóló történetünket újraszerkesztjük, beemeljük és a történet részévé tesszük a szakadást okozó eseményt. Ez magyarázza, hogy a kivonulás története lett a zsidó önazonosság alapozó elbeszélése, amelyet minden nap felidézünk a reggeli és az esti imában, minden ünnep megszentelésekor, a „kidusban” utalunk rá, rituálisan újrameséljük minden széder estén. Minderre Hillel Grunberg emlékeztet, aki úgy látja, az teszi aktuálissá a hetiszakaszt, hogy egy „történetválság” tanúi vagyunk az Egyesült Államok zsidó népességében is. Az a nemzedék, amely a hatnapos háború idején eszmélt, akiknek a szülei részben maguk is a nácik elől menekültek Európából vagy emigráns túlélők voltak, feltétel nélkül és szinte egységesen támogatta Izraelt. A gyerekeik, vagy a most felnövő unokáik már különböző mértékben, de igen gyakran kritikusak Izrael politikájával szemben. A kérdés, amely sokáig egyesítette, most inkább megosztja, részben nemzedéki alapon, az amerikai zsidóságot. Hillel Grunberg szerint a megoldás a történet újraszerkesztése lehet. Rossz válasz volna kritikátlan lojalitást elvárni Izrael iránt az amerikai diaszpórától, de az is tévedés volna, ha az amerikai zsidók egyszerűen hátat fordítanak Izraelnek. Meg kell találni egy olyan zsidó önazonosság útját, amely nem tagadja meg, hogy mélységes köze van Izrael államához, mégis kritikusan is tudja, ha kell, szolidaritását artikulálni.

Az isteni tudás és a választás szabadságának problémája. A hit szempontjából az egyik legkomolyabb teológiai probléma az, hogyha Isten mindent – beleértve az ember jövőbeli döntéseit is – tud, akkor milyen jelentése maradhat az ember szabad választásának. Maimonidész, a középkor valószínűleg legfontosabb zsidó filozófusa, számos írásában foglalkozott ezzel a kérdéssel, többnyire éppen a fáraó szívének megkeményítéséről szóló tórai versek magyarázata kapcsán. A Nyolc fejezet (Smoná prákim) című, elsősorban etikai és pszichológiai témákkal foglalkozó írásában Maimonidész felhívja rá a figyelmet, hogy a fáraó már a történet elején (Smot 1:9) bűnököt követ el, majd az első csapások után a saját szívét keményíti meg, tehát bűnei elkövetését minden kényszer nélkül választja. Isten csak a korábbi szabadon elkövetett bűnök után keményíti meg fáraó szívét, a választás szabadságának elvesztése a fáraó büntetésének részét képezi. Maimonidész tisztában van vele, hogy a Tóra egyes verseinek szószerinti olvasata alapján úgy tűnik, hogy Isten megakadályozza a fáraót abban, hogy elengedje Izrael népét, majd megbünteti azért, mert nem engedte el őket, de mivel ez etikai abszurdumhoz vezetne, ezért a tágabb kontextus és az abszolút igaznak tekintett filozófiai meggyőződése – Isten erkölcsi szempontból is tökéletes – alapján véli megtalálni a mondott versek helyes jelentését: a fáraó eleinte teljesen szabadon választotta Izrael népének kínzását és fogságban tartását, és ezért kapta azt a büntetést, hogy később már nem tudta megbánni és jóvátenni korábbi bűneit. Maimonidész legfontosabb jogi műve, a Misne Tóra egy részében, a Megtérés törvényeiben (Hilchot tsuvá 5:1) leszögezi, hogy a szabad választás lehetősége az alapja a megtérésnek, amely konstitutív eleme az egész, a Tórán és a parancsolatok megtartásán alapuló, istenszolgálatnak. A következő fejezetben (6:3) viszont azt is megállapítja, hogy lehetséges, hogy valaki akkora és annyi bünt kövessen el – még szabadon és minden kényszer nélkül –, hogy elveszítse a szabad választás képességét, és Isten ne tegye lehetővé számára a későbbi megtérést. Talán ahhoz lehet ezt hasonlítani, mint amikor valaki függővé válik például kábítószerrel vagy alkohollal. Eleinte szabadon választotta a mondott szerek fogyasztását, de miután az addikció kialakult, már nem képes megtérni és önerőből megszabadulni a függéstől. Maimonidész nagy filozófiai művében, A tévelygők útmutatójában (3:21) némiképpen máshova helyezte a hangsúlyt a probléma tárgyalásakor, és azt emelte ki, hogy a Teremtő tudása a teremtett világról – a kanti terminus technicusszal élve – a priori tudás, míg a teremtett lények tudása csak a posteriori, azaz a tapasztalatokon alapuló lehet. A tudás e két fajtája lényegileg különbözik egymástól. Az emberi szabad választás és az isteni tudás összeegyeztethetlensége csak akkor lenne valós probléma, ha az isteni tudás nem különbözne esszenciálisan az emberi tudástól. Mivel azonban az isteni tudás teljességgel más jellegű, mint minden nem isteni tudás, és mint ilyen, felfoghatatlan az emberi elme számára, így az egész kérdés felvetése valójában csak az emberi értelem és egyéb kognitív képességek korlátozott mivoltát tükrözi. Dov Levy rabbi

HÍREK A VILÁGBÓL

Végső nyugalomra helyezték Tordai Pétert, a Mazsihisz-BZSH volt elnökét. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/vegso-nyugalomra-helyeztek-tordai-petert-a-mazsihisz-bzsh-volt-elnoket
Nyilvánosan kért bocsánatot a BBC, mert az izraeli túsokat illetően hamis jelzót használt. https://bzsh.hu/2025/02/03/nyilvanosan-kert-bocsanatot-a-bbc/
Bruck Edith is szerepel a megrongált, holokauszt-túlélőkre emlékező milánói graffitin. https://kibic.hu/2025/02/04/bruck-edith-is-szerepel-a-megrongalt-holokauszt-tulelokre-emlekezo-milanoi-graffitin/
Az auschwitzi haláltábor felszabadításának évfordulóján a német kommentáriátus egyöntetűen az antiszemitizmus erősödése és a holokauszt emlékezetének háttérbe szorítása miatt aggódik. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/a-nemet-kozbeszed-a-soha-tobbe-jelszotol-hangos-de
Az amerikai védelmi miniszter Netanjahunak: Elköteleztünk vagyunk Izrael mellett. https://izraelinfo.com/2025/02/06/az-amerikai-vedelmi-miniszter-netanjahunak-elkotelezettek-vagyunk-izrael-mellett/
Vádemelés , szabadulás, veszélyben a béke és az ajándék. https://ujkelet.live/2025/02/06/vademeles-szabadulas-veszelyben-a-beke-es-az-ajandek/
Hamász-drog: izraeli fiatalokat támad az új halálos kábítószer. https://www.atv.hu/kulfold/20250206/hamasz-kabitoszer-izraeli-fiatalok/
Az izraeli hadsereg már készíti is a tervet, hogy lehetővé tegyék a Gázából menni kívánó palesztinok távozását. https://444.hu/2025/02/06/az-izraeli-hadsereg-mar-kesziti-is-a-tervet-hogy-lehetove-tegyek-a-gazabol-menni-kivano-palesztinok-tavozasat
Nagy vihart kavart Trump gázai terve, de már újraválasztása előtt megvolt a jele, mire készülhet. https://telex.hu/kulfold/2025/02/05/trump-gaza-feletti-ellenorzes-egyesult-allamok-izrael-reakcio-nemzetkozi-jog
Auschwitz-évforduló Gáza árnyékában. https://www.metazin.hu/index.php/item/4650-auschwitz-evfordulo-gaza-arnyekaban
Trump: Izrael azután adja át Gázát, hogy a harcok befejeződtek. https://hvg.hu/vilag/20250206_trump-izrael-gaza-palesztinok-kitelepites
Ciszjordánia helyett a "Júdea és Szamária" nevet vezetné be egy republikánus törvénytervezet. https://hu.euronews.com/2025/02/03/ciszjordania-judea-es-szamaria-tom-cotton-amerikai-szenator
Az oktatási minisztérium 2025-öt a mesterséges intelligencia évének nyilvánította Izraelben. https://bzsh.hu/2025/02/06/az-oktatasi-miniszterium-2025-ot-a-mesterseges-intelligencia-evenek-nyilvanitotta-izraelben/
Ben Stiller a zsidóságáról vallott a New York Times-nak. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/elet-forma/ben-stiller-a-zsidosagarol-vallott-a-new-york-times-nak
Országszerte emlékeztek a botlatóköveknél a holokauszt áldozataira. https://kibic.hu/2025/02/04/orszagszerte-emlekeztek-a-botlatokoveknel-a-holokauszt-aldozataira/
Jarden Bibas izraeli túszt 482 nap fogság után múlt szombaton végre szabadon engedték, de a felesége, Shiri, valamint két éves fiuk, Kfir és a négy éves Ariel sorsa továbbra is ismeretlen. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/izrael-allami-kampany-indult-a-bibas-csalad-hazahozatalara
A gázai lakosok felháborodtak Trump kitelepítési tervén, de nem mindenki utasítja el: „Nem lehet a pokolban élni” https://izraelinfo.com/2025/02/06/a-gazai-lakosok-felhaborodtak-trump-kitelepitesi-terven-de-nem-mindenki-utasitja-el-nem-lehet-a-pokolban-elni/
A túsokat őrző titkos Hamász egység. https://ujkelet.live/2025/02/03/a-tuszokat-orzo-titkos-hamasz-egyseg/
Elkezdődött a Mazsihisz Szeretkórház felújításának befejező szakasza. https://mazsihisz.hu/mazsihisz/intezmenyeink/elkezdodott-a-mazsihisz-szeretkorrhaz-felujitasanak-befejezo-szakasza
Trumpnak Gáza is kell, a Közel-Kelet „Riviérájává” tenné – itt van Netanjahu válasza. https://www.atv.hu/kulfold/20250205/trump-netanjahu-gaza-egyesult-allamok/
Szjijártó Péter Gázáról: Ha Trump elnökről van szó, én nem zárnék ki semmit. https://444.hu/2025/02/06/szjijarto-peter-gazarol-ha-trump-elnokrol-van-szo-en-nem-zarnek-ki-semmit
Netanjahu az Egyesült Államokba utazik, ő Trump első külföldi vendége. https://nepszava.hu/3267401_netanjahu-az-egyesult-allamokba-utazik-o-trump-első-kulfoldi-vendege
24 órája volt hátra a megmérgezett Hamász-vezetőnek, amikor a jordán király megüzente Bill Clintonnak, hogy fel fogja akasztatni a Moszad ügynökeit. https://telex.hu/eszkombajn/2025/02/02/moszad-izrael-hamasz-merenylet-mergezes-jordania-amman-husszein-netanjahu-mishal
Auschwitz a világ legnagyobb temetője, de nincs benne egy sír sem. https://hvg.hu/itthon/20240127_Auschwitz_a_vilag_legnagyobb_temetoje_de_nincs_benne_egy_sir_sem?

<p>Hatályos. https://magyarnarancs.hu/kritika/hatalyos-274386</p>
<p>Negyven évvel felfedezése után megfejtettek egy kétezer éves szöveget Izraelben. https://magyarnarancs.hu/tudomany/negyven-evvel-felfedezese-utan-megfejtettek-egy-ketezer-eves-szoveget-izraelben-274374</p>
<p>Halász Judit megrázó történetet mesél a '40-es évekből – a családja zsidó rokont mentett a holokauszt idején. https://168.hu/szorakozas/halasz-judit-holokauszt-zsido-rokon-masodik-vilaghaboru-elfogadas-mindannyian-masok-vagyunk-285013</p>
<p>Etnikai tisztogatás ingatlanfejlesztéssel. https://444.hu/2025/02/05/etnikai-tisztogatás-ingatlanfejlesztéssel</p>
<p>Jisráél Kac szerint engedélyezni kell a gázai lakosoknak a kilépés és a migráció szabadságát. https://bzsh.hu/2025/02/06/jisrael-kac-szerint-engedelyezni-kell-a-gazai-lakosoknak-a-kilepes-es-a-migracio-szabadsagat/</p>
<p>Aki Mengelének rajzolt – Feld Lajos képei a holokausztról mesélnek. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/aki-mengelenek-rajzolt-feld-lajos-kepei-a-holokausztról-meselnek</p>
<p>Az Adománytaxi lett az Év Fővárosi Civil Szervezete. https://kibic.hu/2025/02/02/az-adomanytaxi-lett-az-ev-fovarosi-civil-szervezete/</p>
<p>Izrael kilép az ENSZ Emberi Jogi Tanácsából (UNHRC) – jelentette be csütörtökön Gideon Szaár izraeli külügyminiszter. https://www.szombat.org/politika/izrael-kilep-az-ensz-emberi-jogi-tanacsabol</p>
<p>Trump egy eseményen, amelyen Noa Argamani is részt vett: „Nem nyugszom, amíg minden tűsz vissza nem tér a családjához”. https://izraelinfo.com/2025/02/06/netanjahu-trump-terverol-amely-kiuritene-gazat-lakoitol-az-also-jo-otlet-amit-hallottam-hirszuret/</p>
<p>Így oldaná meg a Palesztin Hatóság a gázaiak kitelepítését. https://ujkelet.live/2025/02/06/igy-oldana-meg-a-palesztin-hatosag-a-gazaiak-kitelepiteset/</p>
<p>„Szerencsétlenek nyögése hallatszott mindenütt” – Angelo Rotta pápai nuncius utolsó jelentése Budapestről. https://mult-kor.hu/szerencsetlenek-nyogese-hallatszott-mindenutt-angelo-rotta-papai-nuncius-utolso-jelentese-budapestrol-20250205</p>
<p>Egy új ausztrál törvény értelmében minimum egy év börtönbüntetés jár a náci karlendítésért. https://444.hu/2025/02/06/egy-uj-ausztral-torveny-ertelmeben-egy-ev-bortonbuntetes-jar-a-naci-karlenditesert</p>
<p>Lezsebnácizott exradikális a Partizánnak: Orbán kifogta a szelet a szélsőjobb vitorlájából. https://telex.hu/belfold/2025/02/03/partizan-interju-hatvanegy-varmegye-egykori-tagja</p>
<p>Trump gázai „örültségét” próbálja értelmezni a világ, a közel-keleti Riviéra ötletén arab származású szavazói is kiakadtak. https://hvg.hu/360/20250205_Trump-Gazai-ovezet-USA-kozel-kelet-riviera</p>
<p>Csalást, rabszolgaságot és zsidó lázadást ír le ez az ősi papirusz. https://www.magyarhirlap.hu/tortenelem/20250205-csalast-rabszolgasagot-es-zsido-lazadast-ir-le-ez-az-osi-birosagi-targyalas</p>
<p>A kritikák után megszólalt Donald Trump a Gázai övezet kitelepítésével kapcsolatos tervéről. https://infostart.hu/kulfold/2025/02/06/a-kritikak-utan-megszolalt-donald-trump-a-gazai-ovezet-kitelepitesevel-kapcsolatos-terverol</p>
<p>New York Times: Trump Gázával kapcsolatos bejelentése a Fehér Házat is meglepte. https://444.hu/2025/02/06/new-york-times-trump-gazaval-kapcsolatos-bejelentese-a-feher-hazat-is-meglepte</p>